

موضوع:

پیامدهای تجمل‌گرایی در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی در خانواده‌ها

استاد راهنما:

سرکار خانم حبیبی

مؤلفین:

اکرم میرزایی کفراج

ناهید ترابی

آذر بارانی بیرانوند

فاطمه مؤمنی فرد

سمیه قربانی

مدرسه علمیه

معصومیه

سال ۹۶-۹۷

## چکیده:

تجمل‌گرایی در حد متعارف امری نکوست اما اگر به اسراف گراید و به هدف زندگی تبدیل شود پدیده‌ای ناپسند و نکوهیده است. تجمل‌گرایی، راه مصرف‌زدگی را همواره می‌کند. با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب مبنی بر اینکه «ما امروز در مقابل یک فشار جهانی قرار داریم. دشمنی وجود دارد در دنیا که می‌خواهد با فشار اقتصادی و با تحریم، سلطه یا اهریمنی خودش را برگرداند به این کشور. ما باید یک اقتصاد مقاومتی در کشور به‌وجود بیاوریم تا اقتصاد مقاومتی، که معطوف به نقش خانواده‌ها در تجلی اقتصاد مقاومتی است، اقتصاد مقاومتی به معنی تشکیل یک جریان اقتصادی فعال برای مقابله با هرگونه بحران به نظر می‌رسد پیامدهای تجمل‌گرایی در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی در خانواده باعث افزایش فشار روحی و روانی و سلب آرامش در خانواده‌ها و باعث بی‌توجهی به اموال دولتی و حق‌الناس و عدم تلاش و مقاومت برای رد کردن فشارها و عبور از سختی‌ها و رسیدن به نقاط مثبت ملی است که با تکیه بر تولید داخلی از بحران‌ها عبور شود. تجمل‌گرایی به اقتصاد سالم خانواده آسیب وارد می‌سازد و بخش عظیمی از ثروت جامعه به‌جای مصرف درست، صرف تجمل‌گرایی می‌شود. همچنین آسیب جدی به اقتصاد کشور وارد می‌سازد. و تحقق اقتصاد مقاومتی در صورتی است که بتوان از تحریم‌ها عبور کرده و فرصت‌سازی کرده و زمینه رشد و شکوفایی را فراهم کرد از این جهت در راستای هرچه بهتر و پررنگ شدن اقتصاد مقاومتی در خانواده و نیز دوری از پیامدهای فردی و اجتماعی تجمل‌گرایی بیان می‌شود.

واژگان کلیدی: تجمل، تجمل‌گرایی، اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، خانواده

تجمل‌گرایی به معنای گرایش به تجملات، یکی از پدیده‌های نابهنجار اجتماعی و یک بیماری روان‌شناختی است هرچند که نمی‌توان آن را یک رذیلت اخلاقی دانست، ولی باید اذعان کرد که آثار آن از یک رذیلت اخلاقی در روحیه فرد و جامعه کمتر نیست، تجمل‌گرایی افراطی این گرایش است. اقتصاد مقاومتی یعنی اقتصادی که همراه باشد با مقاومت در مقابل کارشکنی دشمن، اقتصاد مقاومتی نظریه جدیدی است که توسط مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۹ در دیدار جمعی از کارآفرینان کشور مطرح شد. یکی از شرایط حصول به اقتصاد مقاومتی که رهبری به آن اشاره داشته‌اند، مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر است. یکی از ارکان مهم اقتصاد مقاومتی اصلاح الگوی مصرف است که مسیر اقتصادی زندگی را هموار می‌کند و انگیزه تولید را زیاد می‌کند و حمایت از تولید داخلی را بالا می‌برد. اهمیت اقتصاد مقاومتی از آنجا ناشی می‌شود که تلاش دشمنان اسلامی برای متوقف کردن روند پیشرفت انقلاب در سال‌های اخیر بیش از هر زمان دیگری بر عرصه اقتصاد تمرکز یافته است. این در حالی است که وضعیت اقتصادی کشور با اقتصاد مقاومتی فاصله نسبتاً زیادی دارد. شاهد بر این ادعا در بخش تجمل‌گرایی، مصرف خانوار، وجود اسراف و تبذیر در بازار مصرف، حاکمیت فرهنگ مصرف‌گرایی، تمایل به ترجیح مصرف کالای خارجی بر کالاهای تولید داخلی است و یکی از آفت‌های مهمی که جامعه اسلامی ما را تهدید می‌کند. تجمل‌گرایی و رفاه‌گرایی و گرایش افراطی به ظواهر دنیوی است که غفلت از آراستگی درونی و معنوی را به دنبال دارد بارزترین آثار تجمل را در سخت‌ترین شرایط زندگی مشترک و پرهیز جوانان از ازدواج به دلیل همین شرایط مشکل می‌توان دید از سوی دیگر، رواج تجمل‌گرایی بیانگر این است که درحالی‌که بسیاری از اقشار جامعه در رفع نیازهای ابتدایی درمانی و معیشتی ناتوانند، اقشار پر درآمدتر، به‌راحتی حاضرند چند صد

برابر این هزینه را صرف کالاهایی کنند که کارایی چندانی جز نشانه سبقت از طبقه‌ای به طبقه دیگر ندارد ریخت و پاش بی‌مورد، خرج کردن‌های برنامه، چشم‌وهم‌چشمی‌ها، تجمل‌گرایی و بالاخره بی‌توجهی به قناعت، اگر نگوییم یک بیماری روحی روانی است. به‌طورقطع یک بیماری اجتماعی است هدف از انجام این پژوهش بررسی پیامدهای تجمل‌گرایی در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی در خانواده و بررسی پیامدهای منفی آن در جامعه و یافتن راه‌های مناسب برای پیشگیری و جلوگیری از اسراف و تبذیر در خانواده و تحقق اقتصاد مقاومتی در کشور است تا بیگانگان قدرت نفوذشان کم شود اگرچه درباره موضوعاتی مانند تجمل‌گرایی در خانواده تحقیقات زیادی صورت گرفته و مقالات و کتاب‌های فراوانی به چاپ رسیده است و نیز در رابطه با اقتصاد مقاومتی تعداد محدودی کتاب و مقاله منتشر شده است، اما اینکه این موضوع با هم به‌صورت یک مسئله پژوهشی قرار گرفته باشد کاری صورت نگرفته که در این موضوع به پیامدهای فردی و اجتماعی تجمل‌گرایی در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی پرداخته از این‌رو در این تحقیق با استفاده از متون دینی و بررسی آیات و روایات موردبررسی قرار می‌گیرد بنابراین از روش تحقیق کتابخانه‌ای است.

## فهرست مطالب

|                                            |         |
|--------------------------------------------|---------|
| چکیده:                                     | ب.....  |
| مقدمه:                                     | ج.....  |
| فصل اول                                    | ۱.....  |
| کلیات                                      | ۱.....  |
| ۱-۱ تجمل در لغت                            | ۲.....  |
| ۲-۱ تجمل‌گرایی در لغت و اصطلاح:            | ۲.....  |
| ۳-۱ تجمل‌گرایی در قرآن                     | ۳.....  |
| ۴-۱ تجمل‌گرایی از منظر دینی                | ۵.....  |
| ۶-۱ تجمل و تحمل‌گرایی از دیدگاه اندیشمندان | ۷.....  |
| مونتسکیو:                                  | ۷.....  |
| ابن خلدون                                  | ۸.....  |
| ۷-۱ پیشینه تجمل‌گرایی                      | ۸.....  |
| ۸-۱ مفهوم اقتصاد مقاومتی                   | ۹.....  |
| ۹-۱ ماهیت اقتصاد مقاومتی                   | ۱۰..... |
| ۱۰-۱ اقتصاد مقاومتی در قرآن                | ۱۱..... |
| ۱۱-۱ اقتصاد مقاومتی در نهج‌البلاغه         | ۱۲..... |
| ۱۲-۱ اقتصاد مقاومتی در روایات              | ۱۳..... |
| ۱۳-۱ اقتصاد مقاومتی به‌عنوان ضرورت         | ۱۵..... |

حمایت از تولید داخلی باقی نمی‌گذارد و در چنین عرصه‌ای تجملات و رقابت برای تصاحب مارک‌ها و برندهای تولیدی است که افراد را به تکاپوی خرید وامی‌دارد. چه بسیار افراد و گروه‌هایی که شبانه‌روز تلاش می‌کنند، اما در نهایت هزینه کرد درآمدی خود را صرف امور حاشیه‌ای و فرعی می‌کنند. آنچه می‌تواند در این وادی به‌عنوان عنصر اصلاح‌گر به مدد اقتصاد مقاومتی بیاید، اصلاح الگوی مصرف سبک زندگی خانواده‌های ایرانی که شرط تحقق اقتصاد مقاومتی پرهیز از مصرف‌گرایی، قناعت و عدم وابستگی به الگوهای غیروومی در جامعه است. برخی گمان می‌کنند اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت کشیدن و دشواری است، اما درواقع اصل اساسی در این عرصه به ظرفیت‌های درونی و اتکای به تولید داخلی معطوف می‌شود پرهیز از چشم و هم‌چشمی، هوسرانی افراد، پرهیز از خریدهای غیر لازم و پرهیز از مصرف‌گرایی افراطی و گرایش به تفاخر در استفاده از مصنوعات خارجی در مقابل نمونه‌های داخلی آن مصرف صحیح و تقویت گرایش به کالاهای ساخت داخلی و به‌تبع در چنین شرایطی، جامعه در حد نیاز خود و نه براساس هیجانات به تهیه اقلام ضروری می‌پردازد. از لحاظ اجتماعی باید از اسراف، تبذیر، تجمل‌گرایی، اشرافی‌گری، لوکس‌گرایی و ... پرهیز شود تا زمینه برای استفاده بیشتر از کالاهای داخلی و تقویت تعاونی‌های خانوادگی و درنهایت اقتصاد مقاومتی فراهم گردد.

امید است که با توجه به دستورات انسان‌ساز اسلامی، سبک زندگی صحیح و حقیقی خود را رقم زنیم و خود را از سقوط به ورطه تجمل و بیهودگی نجات دهیم. بدون تردید ثمره حصول اقتصاد مقاومتی در ابعاد گوناگون زندگی اجتماعی حفظ آرامش، جلوگیری از شکاف طبقاتی، حصول حداکثری عدالت اجتماعی، کاهش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی و ... خواهد بود.

## منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم
۲. دشتی، محمد، نهج البلاغه، ۱۳۹۲، تهران، انتشارات پیام عدالت، حکم ۸۴۰ ص ۱۱۳۴
۳. اسحاقی، سیدحسین ۱۳۸۸، بایدو نبایدهای مصرف، قم: دفتر عقل
۴. اصغری، محمودی، ۱۳۹۲، خانواده و نقش آن در اقتصاد مقاومتی، پژوهش اجتماعی اسلامی، رسال بیستم، شماره سوم (پیاپی ۱۰۲)
۵. ابن بابویه، محمد بن علی، ۱۳۷۶، الامالی، تهران: کتابچی
۶. سیوطی، جلال الدین، کنز العمال، ۹۷۷، ۱۹
۷. ساروخانی، باقر، ۱۳۸۲، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، تهران، سروش
۸. شریف‌الرضی، محمد بن حسین، ۱۴۱۴، نهج البلاغه (للصبحی صالح) (محقق/ مصحح: صالح، صبحی) قم: هجرت
۹. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۱، الکافی، تحقیق علی اکبر غفاری، بیروت، دار صعب و دارالتعارف، چهارم
۱۰. کامرانی راد، سید امیرحسین، گنجینه معارف (تعریفی جامع و کامل از اقتصاد مقاومتی) بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، ۱۳۸۹، انتشار ۱۳۹۳
۱۱. کلانتری، علی اکبر، ۱۳۷۱، اسلام و الگوی مصرف، تهران، مؤسسه بوستان کتاب (دفتر نشر فرهنگ اسلامی).
۱۲. مجلس، محمدباقر، ۱۴۰۳ ق، بحار انوار الجامعه ادر اخبار الائمه الاطهار (ع) بیروت، مؤسسه الوخاء، دوم

۱۳. حرانی، ابن شعبه ۱۳۹۴ ق، تحت العقول عن ال الرسول، قم، انتشارات بصیرت
۱۴. میرباقری، سید ابراهیم، (۱۳۶۵) ترجمه مکارم الاخلاق، ج ۱، فراهانی، تهران
۱۵. گنجینه معارف، پرهیز از تجمل گرایی در سبک زندگی اسلامی، ۱۳۹۱، اختصاص پایگاه حوزه
۱۶. حر عاملی، محمد بن حسن ۱۳۶۷، وسائل الشیعه، تهران، انتشارات مکتبه الاسلامیه
۱۷. منصوری، خلیل، مقاله مبانی قرآنی اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۳، ص ۴
۱۸. بیانات رهبری در دیدار مردم آذربایجان ۱۳۹۳
۱۹. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از دانشجویان سال ۱۳۹۱
۲۰. خداوردی، حسن ۱۳۸۹ ق، اخلاق زندگی، تهران: انتشارات کتاب سبز
۲۱. قرائتی، محسن ۱۳۸۳ تفسیر نور، تهران، مرکز فرهنگی درس های از قرآن
۲۲. میرعمادی، سید احمد، ۱۳۹۰، اقتصاد در اسلام، قم، باقیات
۲۳. غلام جمشیدی، محمدصادق، ۱۳۸۸، اسراف در قرآن و حدیث، تهران: شرکت چاپ و نشر بین الملل
۲۴. محمود اخوی، ۱۳۹۳، پژوهش اسلامی، نقش خانواده و نقش آن در اقتصاد مقاومتی، شماره سوم (پیاپی ۱۰۲)
۲۵. محمود زاده، رضا، ۱۳۸۴، سازمان های پولی و مالی، مشهد، انتشارات کنکاش دانش.
۲۶. دروگر، خدیجه، ۱۳۹۳، چالش های سبک زندگی در خانواده ناشی از ناآشنایی با حقایق اسلامی فصلنامه پژوهش های اجتماعی اسلامی، ش ۱۰۰
۲۷. طبرسی، علی بن حسن بن فضل، (۱۳۸۵ ق / ۱۹۶۵ م / ۱۳۴۴ ش) مشکاه النوار فی غدر الاخبار، نجف: المکتبه الحیدریه
۲۸. عطاردی، عزیزالله، ۱۳۷۸، ترجمه الایمان و الکفر بحارالنوار، تهران: عطارد

۲۹. نوری، حسین بن محمدتقی، ۱۴۰۸، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم: مؤسسه آل بیت
۳۰. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷، الکافی (ط - الاسلامیه) (محقق / مصحح): علی اکبر غفاری، محمد آخوندی، تهران: دارالکتاب الاسلامی
۳۱. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷، الکافی، (ط - الاسلامیه) (محقق / مصحح): علی اکبر غفاری، محمد آخوندی، تهران: دارالکتاب الاسلامی
۳۲. حر عاملی، شیخ محمد بن حسن، ۱۴۰۹، وسائل الشیعه، قم: مؤسسه آل بیت علیهم السلام
۳۳. ابروانی، جواد، جلالیان اکبری نیا، علی (۱۳۹۱) مصرف صحیح از نگاه اسلام، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی
۳۴. ابن بابویه، محمد بن علی، ۱۳۷۶، الاحالی، تهران: کتابچی
۳۵. شعرانی، عبدالوهاب بن احمد (۱۴۱۳) ف لواقع القدسیه فی بیان العمود المهدیه، حلب: دارالقلم العربی
۳۶. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷، الکافی، (ط. الاسلامیه) (محقق - مصحح): علی اکبر غفاری، محمد آخوندی، تهران: دارالکتاب الاسلامی
۳۷. بیانات رهبری در دیار کارگزاران ۱۳۹۱ / ۳/۵
۳۸. مونتسکو، شارل دو، ۱۳۲۲، روح القوانين، ترجمه: علی اکبر مهدی، تهران، چاپخانه مجلسی، بیتا
۳۹. دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۷، لغت نامه، زیر نظر محمد معین و سید جعفر شهید، تهران، دانشگاه تهران
۴۰. حسین بن محمدتقی، ۱۴۰۸، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۲، ص ۹۳
۴۱. معین، محمد، فرهنگ فارسی، ۱۳۷۱، ج ۱، تهران امیرکبیر، ص ۱۰۳۲
۴۲. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ۱۳۸۰، ج ۶ چاپ اول، بنیاد دائره المعارف اسلامی، ص ۵۹۵
۴۳. کلینی محمد بن یعقوب، فروع کافی، ۱۳۹۲، ج ۶، چاپ دوم، دارالکتب الاسلامیه، ص ۴۳۸

۴۴. مونتسکو، روح القوانين، ۱۳۲۲، ترجمه علی اکبر مهتدی، تهران، چاپخانه مجلسی، بیتا

۴۵. ابن خلدون، عبدالرحمن، ۱۳۷۴، مقدمه ابن خلدون، ترجمه محمد پروین گنابادی، تهران، شرکت

انتشارات علمی و فرهنگی

۴۶. موسوی خمینی، سید روح الله، ۱۳۸۹، صحیفه نور، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

ج ۱۷